

МЕНИДЖМЪНТ НА СПОРТА КАТО СОЦИАЛНА СИСТЕМА

Системата сама пише правилата, по които човек се явява на състезание с нея. Ако тя реши, че този нов участник е опасен, правилата ще се променят така, че той ще бъде декласиран още преди да влезе да се състезава.

Характеристики на спорта като сложна, динамична социална система

Социалната природа и същност на системата на спорта се обуславя от най-малко четири гледни точки:

1. С мястото, значението, целите и функциите, които спорта изпълнява в обществото, и които имат ясно изразен социален характер.
2. Със социалните характеристики на спорта, обвързани с цялостната социална политика на държавата, които в най-голяма степен се изразяват в това, че:
  - спортът е специфична сфера за регулиране на социални отношения;
  - мотив за упражняването му са интересите и желанията на отделния индивид и обществото като цяло.
3. Регулирането на социалните отношения в спорта се осъществява от държавни институции, неправителствени спортни организации (доброволни сдружения с нестопанска цел), частни спортни формирания, фирмени субекти и физически лица.
4. Този вид социална дейност зависи в значителна степен от доминиращите ценности и схващания за нейната същност и функции, а също и от икономиката като неин детерминант.

Форми на участие и социална активност в системата на спорта

- Пряка физическа активност**
- Самостоятелни занимания с физ. упражнения и/или спорт през свободното време (в т.ч. в частни формирвания за спортни услуги)
  - Организирано практикуване на физ. упражнения и спортни дейности в системата на ДЮС, СК и ФСУ
  - Организиран аматьорски спорт (за високи постижения) в системата на СК и СФ
  - Професионален (елитен)

Пряка социална активност

- Обществени кадри (доброволци)
- Членство в спортни клубове
- Треньори и инструктори
- Съдии и технически лица
- Ръководители и мениджъри на сп. организации
- Учители по ФВС

Непряка „пасивна” социална активност

- Зрители, посещаващи спортни събития
- Зрители, проследяващи спортни събития чрез медиите (ТВ, преса, радио, интернет)
- Членство във фен клубове

Системата на спорта като сложна, динамична социална система

- През призмата на системния подход **спортът се разглежда като отворена динамична система**, която е способна на целенасочено поведение и еволюира във времето както в резултат на взаимодействието с комплексната обкръжаваща среда, така и вследствие наличието на собствени (вътрешно обусловени) тенденции на промени.
- Системите от социален тип се оприличават на организъм, съставен от взаимосвързани и взаимодействащи се елементи, които приемат различни форми за постигането на целите и разчитат на външната среда, като източник на ресурси.
- Тъй като **развитието на спорта е резултат от комплексни обществени взаимодействия**, управлението му изисква внимание не само към отделните участници, но и към условията, в които се случват тези взаимодействия.
- Основни фактори на взаимодействията са: политическите, икономическите, социалните, груповите и индивидуалните интереси, нагласи и поведение по отношение на ресурсите и полезността на усвояването им.
- Като част от обществената система, спортът усвоява ресурси и предоставя ползи, които се явяват ресурс за обществената система. Факторите за развитие на спорта са обусловени от тези взаимодействия, а основен филтър на тяхната ефективност представлява **обществената легитимност**.

Функциониране на спорта и спортните организации като социално-икономически системи от ресурсен тип

РЕСУРСНО ОСИГУРЯВАНЕ НА СПОРТА В БЪЛГАРИЯ

Финансиране и МТО

- Целеви средства от държавния бюджет
- Български спортен тотализатор
- Общински средства
- Спонсорство
- Такси от платени услуги
- Програми за развитие по линия на МСФ
- Програма на МОК „Олимпийска солидарност”

Спортна база

- Спортни обекти с нац. значение-публична държавна собственост
- Публична и частна общинска собственост
- Частна собственост

Спортни и др. специалисти

- Треньори (НСА, ТШ към СФ)
- Национални треньори (лични и съюзни)
- Съдии и технически лица
- Длъжностни лица (адм. персонал)
- Мениджъри и ръководители
- Физиолози, спортни медици, физиотерапевти, психолози, диетолози, анализатори и др.
- Доброволци
- Помощен персонал
- Учители и инструктори

Научно-информационно осигуряване

- Планиране, управление и контрол на спортната подготовка
- Методическо ноу-хау
- Медицински грижи и тестирания, в т.ч. допинг контрол
- Функционални изследвания
- Хранене и възстановяване
- Спортно разузнаване
- Изследователска и развойна дейност, в т.ч. осигуряване на нови приложими в спорта технологии и иновации
- Кариерно развитие и обучение на състезатели и треньори
- Уеб-базирани услуги

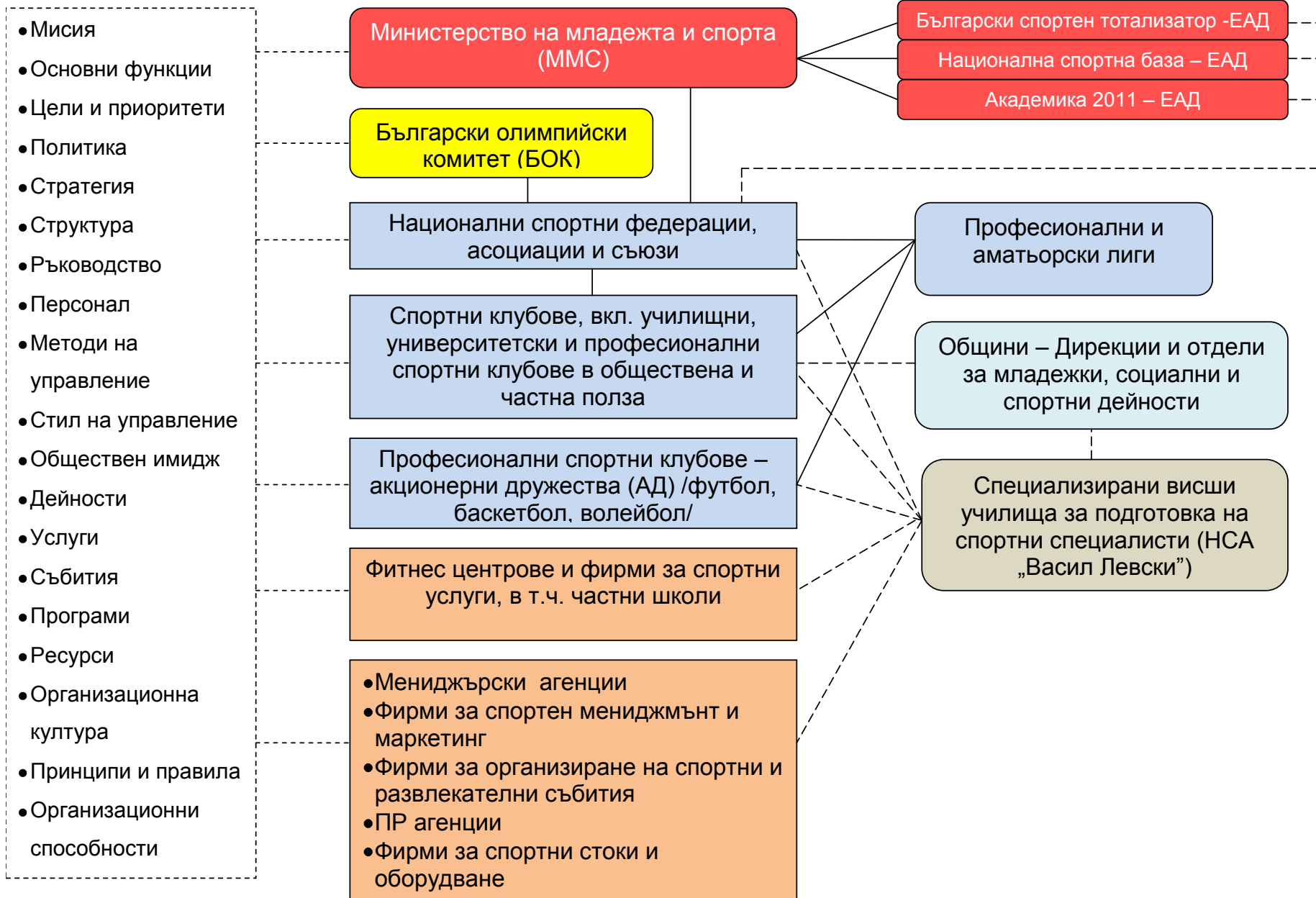
Нормативна база

- Закон за ФВ и спорта
- Наредби, правилници, кодекси, статuti, инструкции
- Харти и конвенции
- Договори

СПОРТУВАЩИ И СПОРТИСТИ

Организации и институции от публичния, общественния и частния сектор, имащи отношение към развитието на спорта в България

Главна цел на системата на спорта

- ✦ Подобряване на здравето и физическото развитие на нацията, както и издигане на спортния престиж на страната, чрез създаване на необходимите условия за системни занимания с физически упражнения и спорт от всички членове на обществото.

Основните сфери (подсистеми) за осъществяване на спортни дейности, свързани със създаване на специфичен спортен продукт, цели, обхват, структури, ресурсно осигуряване и съответните ползи, които пораждат, обхващат:

- **Спорт в свободното време**
- **Физическо възпитание и спорт в учебните заведения**
- **Аматорски спорт**
- **Детско-юношески спорт**
- **Спорт за високи постижения**
- **Професионален спорт**

Политиката и спортът винаги са свързани, защото политиката чрез органите на властта – парламент, правителство, общини – създават условия за развитие на спорта!

Медалите са ни скъпи, но здравето на нацията ни е още по-скъпо. За това трябва да направим реформата заедно с всички участници в този процес.

Красен Кралев, Министър на младежта и спорта

Форми на участието на държавата в спорта

Създаване на общо и специфично спортно законодателство

Предоставяне на възможности за спортуване под формата на спортни програми и кампании за утвърждаване на здравословния начин на живот

Изграждане и финансиране на система за подготовка на елитни спортисти – тренировъчни центрове и програми

Финансиране дейността на спортни организации

Подпомагане кандидатурите и домакинството от страна на федерации на значими международни спортни прояви, вкл. поемане на финансови гаранции и изграждане на спортна база, в т.ч. съпътстваща инфраструктура

Инвестиции в обучение и подготовка на широк кръг от спортни специалисти

Мотиви на държавата за намеси и подпомагане на спорта

- ✦ Изграждане на национална идентичност
- ✦ Социално-културно сближаване
- ✦ Межкултурен диалог и междуетническо общуване
- ✦ Подобряване на международния имидж и престижа на страната, чрез спечелване на медали или чрез организиране на високо ниво на значими международни състезания
- ✦ Демонстриране на мощта и предимствата на даден общественно-политически и/или икономически модел на развитие
- ✦ Подобряване на здравето и благоденствието на гражданите
- ✦ Социално включване и интеграция
- ✦ Насърчаване на активно гражданско общество
- ✦ Превенция на нежелано антисоциално поведение
- ✦ Оползотворяване на свободното време и обществената енергия
- ✦ Повишаване производителността на хората
- ✦ Икономическо развитие (създаване на работни места, реализиране на бизнес проекти, икономическо възраждане на региони и части от градовете)
- ✦ Развитие на дипломатически и икономически връзки с други страни

Роля и функции на общините в сферата на спорта

1. Подпомагане дейността на местните спортни клубове, регистрирани в обществена полза, чрез целеви субсидии и преференции.
2. Изграждане, поддържане, управление и предоставяне на общинските спортни обекти и съоръжения, както и контрол върху условията и реда за ползването им по предназначение.
3. Изготвяне, финансиране и реализиране на програми с цел развитие на спорта.
4. Осигуряване на достъп до информация за възможностите за практикуване на физическа активност, спорт и спортно-туристическа дейност.
5. Съдействие за организирането и финансово подпомагане домакинството на спортни състезания на територията на общината.
6. Създаване на условия за развитие на публично-частното партньорство.

Фактори от външната среда, които въздействат върху функционирането на системата на ФВ и спорта

- ✦ Традиции, ценности, идеология, цели и ролята на спорта за постигането им. Политиката на държавата се изразява в структурни намеси (създаване на специализиран орган ММС), приемане на специфична законодателна уредба (ЗФВС), селективност в приоритетите и при преразпределението на ресурсите – финансови субсидии, инвестиции в спортна инфраструктура и др.
- ✦ Концептуална, структурна и ресурсна ориентация на провежданата социална политика на държавата (здравеопазване, образование, социална интеграция) и ролята на спорта в нея.
- ✦ Социално-възрастова структура на населението и протичащи социални процеси и отношения в обществото – % работещо население спрямо % безработни и възрастни; равнище на здравния статус на населението; спортна култура и навици за занимания с физически упражнения и спортни дейности; етническа структура; образователен статус; структура и начини за прекарване на свободното време на различните социално-възрастови групи; ниво на вътрешна и външна миграция.

- ✦ Особености на културните възприятия и ценностна система на обществото като цяло, от една страна, и от друга, на държавните и обществените структури в областта на спорта, както и тези на вземащите ключовите решения в тях ръководители и мениджъри.
- ✦ Равнище и темпове на икономическо развитие – равнище на общия бизнес климат, конкурентна среда и функционираща пазарна икономика; БВП на глава от населението; ограничения на действащия валутен борд; действаща данъчна система; ниво на инфлацията; равнище на чуждите инвестиции в родната икономика; влияние на финансови кризи; равнище на инвестициите в спортна инфраструктура от страна на бизнеса, общините и държавните институции (т.нар. публично – частно партньорство); възможности на частния бизнес за инвестиции в спорта.
- ✦ Влияние на общото европейско законодателство (политики, директиви, препоръки, резолюции, харти и конвенции, приети от Европейската комисия и Съвета на Европа) и ролята на международните спортни организации.

Организационно-специфични фактори, влияещи върху ефективността на спортната система

- ✦ Равнище на професионалната подготовка и капацитет на спортните специалисти на различните нива на управление на спортните организации, в т.ч. за усвояване на финансов ресурс по линия на местни и европейски програми.
- ✦ Традиции, водещи ценности и стратегическа ориентация на спортните организации (приоритет на СВП и създаването на елитни спортисти и/или развитието на собствения си спорт – предоставяне на социално ориентирани услуги и масово практикуване).
- ✦ Кадрови и ресурсен потенциал; равнище на развитие на специфичен организационен капацитет; адаптивност към социално-икономическите промени; способност за възприемане на нови технологии и бизнес стил на управление; постигане на баланс с чисто социалните си функции на предоставяне на програми, услуги и удовлетворение на членовете си.
- ✦ Маркетингов потенциал, популярност и социално-икономическа атрактивност на спортовете в новите условия за генериране на собствени приходоизточници (ММС вече изисква споделяне на разходите).
- ✦ Равнище на организационни способности и конкурентоспособност на спортните организации, в т.ч. въвеждане на вътрешна система за оценка качеството на управление на цялостната им дейност.

- **Повишаване броя на спортуващите в различните степени на образователната система**
- **Повишаване качеството на предлаганите спортни услуги, дейности и социални възможности**

Подобряване на предлагането и условията за практикуване на физически упражнения и спортни дейности

Стимулиране на интереса и търсенето на занимания с физически упражнения и спорт

Подобряване на качеството и броя местната спортна инфраструктура

Подготовка, координация и кариерно развитие на целия ресурсен спектър от спортни и подпомагащи специалисти

Преодоляване на възпрепятстващите участието на целевите възрастови групи бариери за равнопоставен достъп до спортни дейности, програми и съоръжения

Интегриран подход и координация на усилията и ресурсите от страна на всички институционални партньори

- Създаване на пълна информационна база данни за наличните общински места и спортни съоръжения
- Форми и механизми за рационално и ефективно използване на наличната общинска и училищна спортна база
- Форми и механизми за публично-частно партньорство за проектиране и изграждане на нови, модернизиране на съществуващи спортни съоръжения, финансиране и поддръжка
- Треньори
- Учители и инструктори
- Мениджъри по спортно развитие
- Младежки лидери и доброволци
- Здравни консултанти и медицински лица
- Социални работници и организатори
- Формиране на спортна култура за занимания през целия жизнен цикъл в т.ч. иновативни социални маркетингови кампании с дългосрочно действие за промоциране на ползите от спортните занимания и постигане на устойчиво развитие
- Въвеждане на програми за специализирано спортно образование като неразделна част от часовете по ФВ, извънкласната и извънучилищната спортна дейност
- Осигуряване на безплатни спортни занимания за деца с физически увреждания, социално слаби и в риск
- Механизми за мотивация за пълноценно участие от ранна училищна степен в спортни, социални и доброволчески дейности; проследяване на ефектите и коригиращи действия
- Подобряване на капацитета за планиране и управление на програми и дейности; създаване и разпространение на специализирано знание и междуинституционални взаимодействия в рамките на партньорски мрежи
- Формиране на национална политика; изработване на инвестиционна стратегия, единни приоритети и показатели; обединяване на ресурсите; адаптиране на нормативната уредба; гъвкаво планиране съобразено с местните специфики
- Предоставяне на образователна информация за здравните и социалните ползи от заниманията с физически упражнения и спорт; обучение в правилно знание, предпазване от контузии и правилния начин за практикуване на физически упражнения, отделни спортове и дисциплини
- Предоставяне на информация за възможностите, местата и програмите за спортуване и доброволчески дейности

Модел на ключовите фактори за повишаване броя, обхвата и качеството на спортуващите в системата на детските градини и училищата

Модел за подобряване
представянето на
международната спортна
сцена

Повишаване
шансовете на
спортистите за
спечелване на
медали

Подобряване
ефективността
на системата
на СВП

Повече
междунаро-
дни спортни
успехи

Увеличаване
броя на
младите
таланти и
елитните
състезатели

Повишаване на
качеството на
спортните
таланти и
елитните
състезатели

Приоритезация
на спортовете
и целите за
медали

Съобразено
със
спецификата
на спортовете
финансиране и
ресурсно
подпомагане

Увеличаване на възможностите за занимания със спорт

Усъвършенстване на системата за ранно откриване на спортни таланти

Оптимизиране на механизмите за подбор, развитие и подпомагане на млади таланти

Повишаване на количеството и качеството на спортните обекти и съоръжения

Повишаване на количеството и качеството на треньорите по приоритетните видове спорт

Подобряване на научно-приложната дейност и технологиите в спорта (изследвания, иновации, медицинско обслужване)

Фокусиране върху спортовете, които имат нужда от подпомагане

Фокусиране върху спортове, които носят полза (в количествено и качествено естество) и не изискват големи разходи за инвестиции

Фокусиране върху спортове, в които страната има традиции и потенциал за успехи, както и необходимия капацитет за печелене на медали

Разпределение на финансовите средства съобразно приоритезацията, спецификите и нуждите на съответните СФ

По-добра координация и партньорство между ММС, СФ, СК, НСА, СУ, общини и др.

Опростяване на процедурите за ресурсно подпомагане от страна на ММС

Кога и защо спортът става ОБЕКТ на политиката?

- Неполитически функции на спорта
  - Свободна дейност
  - Личностно развитие
  - Общуване
  - Развлечение
  - Отдых
  - Здравно-хигиенни навици
  - Личностно изпитание
  - Стремех за изява
- Политически функции на спорта
  - Религиозни и идеологически цели
  - Политически интереси
  - Стремех за печалба
  - Национален престиж
  - Социален контрол
  - Военна подготовка
  - Културно влияние